

Válogatás pécsi szerzők Rajnai Lászlónak írt leveleiből

BÁRDOSI NÉMETH JÁNOS LEVELEIBŐL

1.

Pécs, 966 VIII. 8. Kedves Lacikám,

Figyelmedet a szép, tudós Dante-tanulmány megküldéséért hálásan köszönöm. Izgalmas és ragyogóan megírt írás. Egy kényszer-szabadság (felszökött ismét a vérnyomásom) szakában olvasom. Gratulálok az értékes közlés-helyhez is. Dante ismereteim alaposan bővültek veled.

Baráti szeretettel kíván jó munkát és jó egészséget,

Bárdosi Németh János

2.

Lacikám, nagyon köszönöm kedves figyelmedet és jóleső jókívánságaidat. Örülök a sok régi jóbarát felém áradó szeretetének. A Tiéd még a Sorsunk ígésző időszakát idézi föl: fekete hajunk korszakából: Várkonyi Nándor, Csorba Győző, Galsai Pongrác társainkkal.

Nándorral régen találkoztam, remélem nem beteg? Jönnek a Janus Pannonius-ünnepségek, épp ma írt Berczeli A. Károly, aki Magyar költő magyarul címmel 1934-ben kiadta Janus Pannonius fordításait. Neked is sok örömet hoznak az ünnepségek, a Csorba-fordítások kapcsán láttam értő és érző szeretetedet Janus iránt.

Jó egészséget, jó munkakedvet kívánva, a régi szeretettel köszönt és ölel,

Pécs, 1972. márc. 10.

igaz barátsággal:

Bárdosi Németh János

Autográf levél

BERTÓK LÁSZLÓ LEVELEIBŐL

1.

Kedves Laci,

Nagyon köszönöm, hogy elküldted Herder-kötetedet. „Itt az ideje”, hogy a magamfajta laikusok ne csak „jóslata”, hanem a műve alapján „ítélkezzenek” erről a kiváló elméről. Kíváncsian lapozgatom a könyvet. Gratulálok kitűnő fordításodhoz,

s szívből kívánok további jó munkát, jó egészséget. S remélem, hogy személyesen is találkozunk.

Pécs, 1984. ápr. 7.

Tisztelettel,
baráti üdvözléssel:
Bertók Laci

Autográf levél

2.

Kedves Laci,

Nagyon köszönöm, hogy megküldted Humboldt-kötetedet. Nagyon-nagy munka lehet ilyen hatalmas és nehéz szöveg lefordítása. Gratulálok hozzá! – Elszomorít viszont, amit a kiadói megbízások elmaradásáról írsz. Nem tudom, hogy a nehezülő anyagi helyzet vagy más oka lehet-e mellőzésednek, de valahol azért talán föl kellene „szólni”. Most csak tűnődöm, hogy esetleg az Írószövetség Műfordítói Szakosztályában-e vagy másutt. Rába Gyuriékkal bizonyára kapcsolatban vagy. Ők mit mondanak?

A segély ügyében beszéltem Szederkényivel, aki az „Irodalmi” Alap segélyezési bizottságának a tagja. Azt mondja, hogy tud a 3 000 Ft-ról, mások is kaptak, szoktak adni karácsony előtt. Ettől függetlenül kérhetsz (pár hónap múlva) – azt mondja Szederkényi – egyszeri rendkívüli segélyt. Sőt, ezt minden évben kérheted, csak jelölj meg valami konkrét okot. (Gyógyszert kell vened, télikabátot, tüzelőt stb.) Tehát – szerintem – áprilisban feltétlenül add be a kérelmet.

S még valamit. Májusban lesz Várkonyi Nándor születésének 90. évfordulója, s a Jelenkor megemlékezik róla. Ha volna kedved megszólalni-emlékezni, keresd meg mielőbb (levélben vagy személyesen) Szederkényit.

Pécs, 1986. jun. 9.

Baráti szeretettel:
Bertók Laci

Autográf levél

LOVÁSZ PÁL LEVELEIBŐL

1.

Kedves Lacikám!

Hálásan köszönöm Dante-tanulmányodat. Nagy örömöm, gyönyörűségem telt benne. Példát mutattál, hogyan kell egy ilyen roppant nehéz feladatot jól megoldani. Meglepő ismeretanyaggal, művészettörténeti tudással, lélektani alapossággal világíts rá a képre, s így a külső és a belső arc harmonikusan hitelesíti egymást. Műved vetítésében a dantei karakterisztikum tévedhetetlenebbül jelenik meg. A befejező III. rész a legnagyobb költői lángelme vonásainak megrendítő összegzése.

Szeretettel üdvözöl, ölel

Pécs, 1966. július 29.

Pali bátyád

A jólelkű Harcos Ottó rólam szóló cikke különnyomatát szeretetem jeléül idecsatolom.

Gépírásos levél, autográf aláírással

2.

Kedves Lacikám!

Születésnapj jókívánságaidat hálásan köszönöm. Nagyon jólesett meleg hangú megemlékezésed. Személyedre mindig a legnagyobb szeretettel gondolok. Sajnálom, hogy ritkán láthatlak, s hiányérzetet kelt bennem, hogy itt Pécsen nem olvashatom írásaidat. Baráti körömben Rólad mint Pécs egyik legműveltebb emberéről beszélünk. Ezen a pécsi tájon miért hallgatsz olyan nagyokat?

Feleségem üdvözöl, én a régi barátsággal, nagy-nagy szeretettel öllelek:

Pécs, 1971. május 31.

Lovász Pali bátyád

Gépírásos levél, autográf aláírással

TÜSKÉS TIBOR LEVELEIBŐL

1.

Kedves Laci,

Szívből köszönöm szép leveledet és az értő, hiteles, belülről szóló kritikát. Nem mertem remélni, hogy ilyen gyorsan, egyetlen lendületre megszületik. Hasznos és elgondolkoztató az általános gondolatokat és gondokat fölvető bevezető rész, amit pedig a könyvről írsz, annak minden szavát a szöveg legapróbb ízeinek ismerete jellemzi. Boldog lehet egy könyv írója, ha ilyen lelkiismeretes, gondos olvasója-kritikusa támad munkájának. Találós, amit mediterrán vonzalmamról, „déli” lelkemről írsz – legszebb álmaimban mindig a dalmát tengerparton járok.

Ha volt is bennem némi szorongás, amikor az írást átadtam, bíztam benne, hogy megállja helyét a szerkesztő tekintete előtt. Most hívott föl Ervin [Szederkényi Ervin, a Jelenkor főszerkesztője], és jelezte, hogy „rendben van”, valamelyik őszi számban szeretné közölni.

Nemcsak az okoz örömet, hogy igényes, értő és lelkiismeretes írás jelenhet meg így könyvemről a Jelenkorban, hanem az is, hogy – ha közvetve is – segíthettem, egyengethettem a lap és a közted való kapcsolatot. Nem érezheti magát jól az a pécsi tollforgató, aki tudja, hogy olyan remek, napenergiával működő szellemi műhely, mint a Berze Nagy János utca 5/a szám alatti [Rajnai László laccíme], valamiképpen nincs rendszeresen jelen a pécsi folyóiratban. Legjobban annak örülnék, ha az Utak Európába a Jelenkorhoz vezető utat is egyengetné.

A tavalyi epeműtétem után az idén nekem sincs kedvem a hosszabb utazásra. Talán néhány csendes nap vagy hét a Balaton mellett – ezt várom.

Kedves Laci, még egyszer melegen köszönöm baráti szeretetedet; minden jót, jó egészséget, szép nyarat kívánok.

Meleg baráti üdvözléssel köszöntelek:

85. jún. 26.

T. Tibor

Autográf levél

2.

Kedves Laci,

Sokáig forgattam, olvastam, nézegettem leveledet. Méltó vagyok-e én ilyen szép sorokra? Bizonyára nem. Hiszen alig tettem többet, mint megköszöntem kitüntető kedvességedet, a Humboldt-fordítást, és Te egy Kazinczy-szépségű és méretű levéllel köszöntesz. Bizony hajszolt életemben a csoda erejével villanyoztak föl soraid: talán mégis érdemes, talán mégis hasznos, amit csinálok. Mert íme, most is: mentegetéssel kell kezdenem. Több mint egy hétig odavoltam: Szekszárdon és Kaposváron a hetvenöt éves Takáts Gyulát köszöntöttük, aztán Pesten viaskodtam a Pilinszky-kötet fotósával, Vattay Elemérrel, majd a könyv képszerkesztőjével, közben megnéztem egy festő műtermét, egy kiállítást, megírtam egy nyolcvanéves téglave-tőről egy portrét, megnyitottam Tám László diaporáma-vetítését a Fészek-klubban... Soroljam-e tovább?

Pilinszky-könyvemet kérdezed. A könyv négy fejezetből áll, ebből a Jelenkor az első és az utolsó közlését vállalta, azt is rövidítve. (Az a részlet például, amelyben Téged is, a 45–46-os Darlingot és az Új holdat emlegetem, a februári – miskolci lapban – Napjaink-ban jelent meg.) A szöveget egyébként Réz Pál szerkesztette, igen kedvesen és nagyvonalúan. A könyvben kb. 90 fotó lehet, ezt kellett több száz közül kiválasztani – több menetben – Vattay Elemér pesti lakásán. Rettenetesen fárasztó munka volt, és a fotós semmivel sem könnyítette meg a munkámat, még ugyanannak a fotónak öt-hat másolata közül sem választotta ki a legmegfelelőbb képet. Ha minden igaz, talán még ebben az évben megjelenik a könyv. Ilyesmit persze akkor higgyen el az ember, ha a kirakatban látja már.

Pilinszky tehát már a „múlt” számomra. Most nyakig ülök egy tíz íves esszé-féleségben, amit a Kozmosz kért tőlem, Vidéken élni címmel. Hát a témához éppenséggel van tapasztalati anyagom, igyekszem a tárgyilagosság és a személyesség józan mértékét

megtartani, de igen nehezen birkózom a témával, a könyvtári tennivalók is meg-megakasztnak. Naponta reggel ötkor kelek, hatkor már általában az íróasztal mellett dolgozom, de délutánra már alig marad erőm, éjszaka pedig egyre rosszabbul alszom. Az ún. irodalmi életről így aztán nekem is csak közvetett információim vannak. Megdöbbenve olvasom viszont leveledben, hogy még a fordítások is elapadni látszanak. Hogy mekkora az írók, a kéziratok nyomása a kiadókra, arról van némi fogalmam, s arról is, hogyan csökken az irodalom iránti érdeklődés az egész vonalon. Mindez persze visszahat az emberi kapcsolatokra, mindenki igyekszik a maga pecsenyéjét megsütöni, s a segítség, az önzetlen figyelem fehér holló.

Érdeklődéssel olvastam, amit Dante-tervedről, munkádról írtál. Nem gondoltál arra, hogy ha honi kiadó nem vállalkozik megjelentetésére, akkor a Szerzői Jogvédőn keresztül meg kellene kísérelni külföldi kiadását? Az ilyen megoldásokra láttam már számos példát. Ami még keserűbb: ha majd csak évek, évtizedek múlva láthat napvilágot. Hány ilyen újrafelfedezésnek vagyunk tanúi, Hamvas Bélától Karácsony Sándorig, Prohászka Lajostól Thienemann Tivadarig. Az ő esetükben persze egyszer már kiadott könyvről van többnyire szó, a Thienemannt éppen azért említtem, mert Irodalomtörténeti alapfogalmak, először ötven évvel, 1931-ben megjelent munkáját – ma is friss, egyetemi tanárokat megszegyenítő alaposságú és tájékozottságú könyvét – a megyei könyvtár gondozásában reprint formában fogjuk megjelentetni. Dantéval persze ott, a kiadói tanács előtt nem merek előhozakodni, de mivel szó volt néhány napja arról, hogy valamiféle tudományos-ismeretátadó sorozatot is kellene indítani (évente – mondjuk – két-két füzetrel), el tudom képzelni, hogy valamilyen ötlettel, munkával, kézirattal be tudnál kapcsolódni. Amolyan, a pécsi szellemi-tudományos műhelyekről hírt adó „helyi” Gyorsuló idő lehetne, néhány szerző neve – Romhányi, Grastyán professzoré, Enyedi Györgyé, Ormos Máriaé – máris fölvetődött. Az egészhez persze kellene egy Vekerdi Laci-féle elme is, aki összefogná és gondozná az ügyet. Egyelőre azonban még az évi négy-öt-hat – főként reprint – könyv kiadása is töméntelen munkát ad nekem, teljesen tájékozatlan munkatársakkal, a könyvkiadást nem értő kollégákkal kell – kellene – dolgozni. Csak nyugdíjig tartson ki kedv és erő – mondom én is, és számlálgatom a hátra lévő éveket.

Kedves Laci, még egyszer nagyon köszönöm leveledet. A hó rácsa most elfödi előlem a várost, de tudom, hogy légvonalban innét nem is olyan messze, egy másik íróasztal fölött dolgozik valaki, talán fordít, talán Dantén töprenkedik, talán új munkához gyűjt erőt.

Nehezen várva a tavaszt, a napfényt, a meleget – sok szeretettel, baráti öleléssel köszöntelek:

86. febr. 16.

T. Tibor

Gépirásos levél autográf aláírással

3.

Kedves Laci,

Most olvastam szép írásodat Pilinszky-könyvemről. Szívből köszönöm figyelmedet, elismerő véleményedet, a kritikai megjegyzéseket. Való – igaz: nehéz munka volt, s csak egy réteggig sikerült eljutni. Pilinszky tevékenységének és költészetének „titkát” nem könnyű megfejteni.

A könyvemről mondott véleménynél is talán jobban örültem annak, amit Pilinszkyról írtál. A roppant találó, egyéni és érzékletes jellemzés meggyőzött, hogy külön is, a könyvemtől függetlenül is írnod kellene Pilinszkyról. Sőt nemcsak róla, hanem portré- és tanulmányorozatot az egész nemzedékről: Rábáról, Lakatos Istvánról, Nemes Nagy Ágnesről, Mátyásról. Egy nagyon fontos pillanatban találkoztál velük, még a „legendaépítés” előtti időben (Vagy már akkor is készültek a „szerepre”?) – igazabb és hitelesebb arcukat ismerhetted meg, mint a fiatalabbak. Ha szerkesztő lennék, nem hagynám annyiban a dolgot, és rovatot kínálnék emlékezéseid számára. De rovat, pillanatnyi lehetőség nélkül is meg kellene tenned, el kellene kezdeni az emlékek és ismeretek lejegyzését. Azt, amit csak Te mondhatsz el!

Még egyszer szívből köszönöm szép írásodat, kedves Laci. Barátsággal szorítom meg a kezdetet, és kívánok minden jót – árnyasabb napokat – ebben az elviselhetetlen, rekkenő hőségben.

1987. július 21.

T. Tibor

Autográf levél

